

MILLIY VALYUTA PUL BIRLIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Moliya kafedrası

assistenti **X.Xaydarov**

Har qanday mamlakatning milliy ramzlari bayroq, gerb, madhiya bo'lgani kabi bu davlatning milliy valyutasi ham bu milliy ramzi hisoblanadi.

Milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash uning boshqa xorijiy valyutalarga nisbatan qadrini oshirish har doim dolzarb mavzu bo'lib kelgan.

Mamlakatimizning keyingi besh yillik istiqboli aks etgan "Taraqqiyot Strategiyasi"da belgilangan vazifalar bugun amaliyotda o'z isbotini topmoqda.

Shundan kelib chiqib milliy valyuta kursi barqarorligini ta'minlashda valyuta siyosatini oqilona olib borish yuzasidan ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish, hamda amaliy takliflar berish tadqiqotning asosiy maqsadini tashkil qiladi.

Shu nuqtayi nazardan qarajak, ohirgi yillarda valyutaga oid ko'pgina qonun-farmonlar ishlab chiqilmoqda.

Misol qilib aytadigan bo'lsak, Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 2-sentabrdagi «Valyuta siyosatini liberallashtirish bo'yicha birinchi galdagi chora-tadbirlar to'g'risida»gi PF-5177-sonli farmonni imzoladi.

Bunga mamlakatimizda yashirin iqtisodiyotning ulushi yuqoriligi, chet el valyutasining qora bozordagi narxi bilan banklardagi ayirboshlash narxlari o'rtasidagi yirik tavofut sabab bo'ldi.

Avvalo, mazkur hujjat valyuta sohasini tartibga solishning bozor mexanizmlarini joriy etish, respublika eksport salohiyatini yuksaltirishni rag'batlantirish, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning bozorlardagi raqobatdoshligini oshirish, mamlakatimizda ishbilarmonlik muhitini yaxshilash maqsadida qabul qilinganini ta'kidlash o'rinlidir.

Rivojlanayotgan va bozor iqtisodiyotiga endi o'tayotgan mamlakatlar uchun inflyatsiyani bir me'yorda ushlab turish juda katta ahamiyat kasb etadi.

Valyuta barqarorligiga ko‘pgina omillar ta’sir qilishini biz oldingi rejalarda ko‘rib chiqdi. Ularning asosiy ikkitasi bu inflyatsiya darajasi va qayta moliyalashtirish stavkasi hisoblanadi. Biz ekonometrik modelda korrelyatsion tahlildan foydalanamiz, bu tahlildan biz bu ikki omil qanchalik darajada valyuta barqarorligiga ta’sir o‘tkazishini ko‘rib chiqamiz.

Correlations			Inflyatsiya darajasi	Qayta moliyalashtirish stavkasi
Kendall's tau_b	Inflyatsiya darajasi	Correlation Coefficient	1.000	.377
		Sig. (2-tailed)	.	.143
		N	10	10
	Qayta moliyalashtirish stavkasi	Correlation Coefficient	.377	1.000
		Sig. (2-tailed)	.143	.
		N	10	10
Spearman's rho	Inflyatsiya darajasi	Correlation Coefficient	1.000	.525
		Sig. (2-tailed)	.	.119
		N	10	10
	Qayta moliyalashtirish stavkasi	Correlation Coefficient	.525	1.000
		Sig. (2-tailed)	.119	.
		N	10	10

1-rasm: Valyuta barqarorligiga ta’sir etuvchi omillarning korrelyatsion tahlili.

Manba: Muallif tomonidan mustaqil tayyorlandi

Bu rasmda biz ikkita omilni olganmiz ular inflyatsiya darajasi va qayta moliyalashtirish stavkasidir. Ikki xil korrelyatsion uslubda tahlil qilingan birinchisi Kendalls taub va Spermens usullari. Tahlil natijasi signifkent testdan 0.143 chiqqan agar natijamiz 0.05 dan kichkina bo‘lsa bog‘liqlik bo‘lardi. Bog‘liqlik darajasi esa 0.37 chiqqan agar bu ko‘rsatkich 0.99 va 1 ga yaqin chiqqanda bog‘liqlik bo‘lardi. Demak birinchi tahlil natijamizda bog‘liqlik yoqligini ko‘rishimiz mumkin.

Sperman tahlilimizda esa bog‘liqlik 0.52 va bog‘liqlik yoqligini ko‘rishimiz mumkin. Natija shuni ko‘rsatadiki aslida Markaziy Bank qayta moliyalashtirish stavkasini hisoblashda inflyatsiya darajasini hisobga olishi kerak, ammo bizning ekonometrik tadqiqotlarimiz natijasiga ko‘ra ular qayta moliyalashtirish stavkasini inflyatsiya darajasiga

bog‘liq bo‘lmagan holda o‘zgartirib kelmoqda. Bizning taklifimiz Markaziy Bank qayta moliyalashtirish stavkasini belgilayotganda inflyatsiya darajasini hisobga olishi kerak va inflyatsiyani targetlash bo‘yicha ishlar amalga oshirishi kerak deb o‘ylaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. (Farmon 2017) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Valyuta siyosatini liberallashtirish bo‘yicha qo‘shimcha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to‘g‘risidagi”.
2. (Murojaatnoma 2022) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining yildagi video murojaatnomasi.
3. (Qonun 2019) “Valyutani tartibga solish to‘g‘risida”gi qonuniga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risidagi qonuni.
4. (Taraqqiyot Strategiyasi 2022-2026) O‘zbekiston Respublikasining 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi.